

David Stuttard

HISTÓRIA
STAROVEKÉHO
GRÉCKA
V 50 ŽIVOTOCH

IKAR

HISTÓRIA
STAROVEKÉHO
GRÉCKA
V 50 ŽIVOTOCH

David Stuttard

HISTÓRIA
STAROVEKÉHO
GRÉCKA
V 50 ŽIVOTOCH

s 29 ilustráciami

Preložil Róbert Hrebíček

IKAR

David Stuttard
A History of Ancient Greece in Fifty Lives

Published by arrangement with Thames & Hudson Ltd, London
A History of Ancient Greece in Fifty Lives © 2014
and 2021 Thames & Hudson Ltd, London

Cover design by Avni Patel

Interior design by Mark Bracey

This edition first published in Slovakia in 2023 by Ikar, a.s., Bratislava

Translation © 2023 by Róbert Hrebíček

Slovak edition © 2023 by IKAR, a.s.

David Stuttard si uplatňuje morálne právo identifikovať
sa ako autor tejto knihy.

Všetky práva sú vyhradené.

Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovat', ukladať do informačných systémov
ani prenášať v akejkoľvek podobe či akýmkoľvek spôsobom – elektronicky,
mechanicky, fotokopírovaním, nahrávaním alebo inak – bez predchádzajúceho
písomného súhlasu vlastníka autorských práv.

Z anglického originálu *A History of Ancient Greece in Fifty Lives*
(Thames & Hudson Ltd, London 2021)

preložil Róbert Hrebíček.

Odborná spolupráca Mgr. et Mgr. Daniela Rošková, PhD.

Redigovala Mária Benčatová.

Korigovala Tatiana Langová.

Technická redaktorka Helena Oleňová.

Vydalo vydavateľstvo IKAR, a.s., Bratislava

v roku 2023 ako svoju 2 057. publikáciu v elektronickej podobe.

Prvé vydanie.

Sadzba a zalomenie do strán Veronika Jelenová.

ISBN 978-80-551-8833-1

Venujem svojej manželke Emily Jane.

**POZNÁMKA: Ak nie je uvedené inak, všetky dátumy sú pred n. l.
Všetky preklady z originálov umeleckých diel vykonal autor.**

Menné a miestne názvy v publikácii sú uvedené v adaptovanej podobe.

Obsah

Mapa gréckeho sveta

Úvod

Dejiny a identita vo svete starovekého Grécka 1

1. kapitola

O bohoch a hérooch 6

Hesiodos a Homér: Zrod bohov a veky ľudstva 9

Homér a začiatky životopisectva 11

Logografi a počiatky historiografie 14

2. kapitola

Vek tyranov 17

PEISISTRATOS (? asi 604 – 528) tyran z Atén 17

POLYKRATES (? – 522) tyran zo Samu 26

SAPFÓ (po 630 – asi 570) lyrická poetka 31

PYTAGORAS ZO SAMU (asi 570 – asi 485) filozof, mystik a matematik 35

MILÓN Z KROTÓNU (asi 555 – ?) zápasník a veliteľ 40

HIPPIAS (? – 490) tyran z Atén 44

KLEISTHENES (570 – ?507) demokratický reformátor 48

HISTIAIOS (? – ?494) tyran z Miléta 53

MILTIADES (asi 554 – 489) tyran a veliteľ 57

3. kapitola

Grécko v nebezpečenstve 61

KIMÓN (asi 510 – 450) politik a vojenský veliteľ 61

THEMISTOKLES (524 – 459) politik a vojenský veliteľ 70

LEONIDAS I. (asi 540 – 480) spartský kráľ	76
GELÓN (? – 478) tyran zo Syrakúz	81
HIERÓN (? – 467) tyran zo Syrakúz	86
PINDAROS (asi 522 – asi 442) lyrický básnik	90
AISCHYLOS (525/524 – 456/455) dramatik, autor tragédií	94

4. kapitola

Periklovo obdobie	99
PERIKLES (495 – 429) štátnik a vojenský veliteľ	99
HERODOTOS (asi 484 – ?420 až 430) historik	108
SOFOKLES (497/496 – 405) dramatik, autor tragédií a politik	113
EMPEKOKLES Z AKRAGANTU (asi 495 – ?) filozof a mystik	118
PROTAGORAS (490 – 420) filozof	122
FEIDIAS (asi 490 – asi 430) sochár	126
ASPASIA (asi 470 – asi 400) intelektuálka	130

5. kapitola

Svetová vojna	133
ALKIBIADES (450 – 404) politik a vojenský veliteľ	133
KLEÓN (? – 422) politik a vojenský veliteľ	142
THUKYDIDES (asi 455 – asi 395) vojenský veliteľ a historik	146
ARISTOFANES (asi 446 – asi 386) dramatik, autor komédií	151
EURIPIDES (asi 485 – 406) dramatik, autor tragédií	155
ZEUXIS (?460 – ?) maliar	159
GORGAS Z LEONTÍN (485 – 380) filozof a rečník	162
SOKRATES (?469 – 399) filozof	166

6. kapitola

Následky	171
XENOFÓN (asi 430 – asi 354) vojenský veliteľ, historik, literárny inovátor	171
LYSANDROS (? – 395) spartský veliteľ	180
EPAMINONDAS (asi 418 – 362) tébsky veliteľ	186
LYSIAS (445 – 380) rečník a autor prejavov	192
DEMOSTENES (384 – 322) rečník a politik	196

PLATÓN (asi 427 – 348/347) filozof	202
ARISTOTELES (385/384 – 322) filozof	207

7. kapitola

Vek vládarov	212
ALEXANDER III. VEĽKÝ (356 – 323) kráľ a dobyvateľ	212
PTOLEMAIOS I. SOTER (367 – 283) vojenský veliteľ a vládár	226
DEMETRIOS FALERSKÝ (asi 347 – asi 283) aténsky správca a učenc	231
MENANDROS (342 – 291) dramatik, autor komédií	235
APELLES (pred 360 – ? asi 295) výtvarník	239
EPIKUIROS (341 – 270) filozof	242

8. kapitola

V tieni Ríma	246
PYRRHOS Z EPIRU (319 – 272) kráľ a vojenský veliteľ	246
APOLLÓNIOS RODOSKÝ (pred 270 – ?235) básnik a učenc	257
ARCHIMEDES (asi 287 – 212) matematik a vynálezca	262
ATTALOS I. SOTER (269 – 197) kráľ a vojenský veliteľ	266
FILOPOIMEN (253 – 183) štátnik a vojenský veliteľ	270
POLYBIOS (200 – 118) politik a historik	275

9. kapitola

Životy v zrkadle	280
Mapy	286
Slovník	289
Časová os	293
Kto je kto	310
Ďalšia literatúra	320
Zdroje ilustrácií	334
Podakovanie	335
Register	337

Mapa gréckeho sveta od Veľkého Grécka po pobrežie Malej Ázie.

Úvod

Dejiny a identita vo svete starovekého Grécka

To, čo dnes nazývame svet starovekého Grécka, zaberalo tri svetadiely a veľa generácií. V období najväčšieho rozmachu sa toto územie rozpínalo od moderného Španielska na západe po Indiu na východe a zahŕňalo väčšinu krajín ležiacich medzi nimi. Ani po vzostupe Ríma nikto nevládol celému tomuto územiu, hoci sa našli takí, čo sa o to pokúsili. Osobitý pocit identity tomuto rozľahlému a nesúrodému gréckemu svetu dodával spoločný jazyk, ktorým jeho národy mohli vyjadrovať rovnaké presvedčenie a hodnoty.

Mnohé z týchto hodnôt možno nájsť vo dvoch raných literárnych dielach *Ilias* a *Odysea*. V uvedených epických básňach sa všetci Gréci zjednotili v boji proti spoločnému nepriateľovi tak, ako to v skutočnosti nikdy neurobili. Aj v týchto dielach však hrozilo, že jednotu Grékov naruší napätie, pretože egocentrickí hrdinovia súperili o to, „aby vždy boli najlepší“. Hoci tento scenár bol do značnej miery fiktívny, ich opis odrážal realitu: aj dejinám starovekého Grécka dominovali mocné osobnosti, z ktorých niektoré bojovali za svoju slávu alebo

za slávu svojho mesta, zatiaľ čo iné sa usilovali prekonať hranice poznania a chápania sveta a ďalšie zaznamenávali myšlienky, ktoré (slovami historika **Thukydidu**) mali predstavovať „večné vlastníctvo“.

To, ako jednotliví Gréci viedli svoj život, do značnej miery vypovedá o ich širšej histórii a spoločnosti. V tejto knihe sa pozrieme na 50 takýchto životov, ktoré sa odohrali v rozmedzí vyše 600 rokov od obdobia tesne po prijatí gréckej abecedy až po asimiláciu gréckeho sveta Rímskou ríšou. Vybrané osobnosti nielenže odrážajú pestrosť gréckeho sveta, ale patria aj medzi najvplyvnejšie v raných dejinách Západu. Mnohé z nich – od panovníkov a vojenských veliteľov ako **Perikles** a **Alexander III. Veľký** cez filozofov vrátane **Empedokla z Akragantu** a **Platóna** a spisovateľov ako **Herodotos** a **Sofokles** až po umelcov vrátane **Apella z Kolofónu** a vedcov ako **Archimedes zo Syrakúz** – formovali spôsob, akým na svet hľadeli neskoršie generácie, a položili základy spoločnosti, v ktorej mnohí z nás v súčasnosti žijú.

Všetky však predstavovali produkt svojej doby. Svet Archimeda zo Syrakúz bol takmer rovnako cudzí **Pytagorovi zo Samu**, ako je nám, politické riešenia, s ktorými prišiel **Kleisthenes**, nemohli vyhovovať **Ptolemaiovi I. Soterovi**, a zatiaľ čo **Leonidas I.** sa obával existenčného ohrozenia Grécka Perziou, **Filopoimen** predvídal, že sa ho dopustí Rím. Tieto osobnosti môžeme plne pochopiť alebo oceniť ich vplyv na svet až po tom, čo ich životy vložíme do kontextu ich doby a spoločnosti. Táto kniha preto neprináša len zbierku 50 samostatných životopisov, ale usiluje sa ukázať, ako boli vtkané do štruktúry gréckej histórie. Vďaka tomu predkladá nový pohľad na históriu Grécka.

To, čo sa v antických prameňoch uvádza ako životopisná pravda, do značnej miery predstavuje výmysel, ktorý mal

nahradiť nevedomosť alebo dosiahnuť určitý efekt. Ako príklad možno uviesť samovraždu nešťastne zaľúbenej Sappó, pestré a transcendentálne úmrtie Empedokla alebo náhodnú vraždu Archimeda v okamihu, keď riešil matematický hlavolam. Takéto výmysly však nie sú bezcenné. Očividné lži môžu prezradiť veľa – ich grécki autori totiž očakávali, že grécki čitatelia im (aspoň sčasti) uveria, inak by ich neboli zaznamenali. Takáto mytologizácia často odhaľuje skryté a širšie pravdy a významne osvetľuje zabudnutú starovekú grécku skúsenosť. Hoci teda táto kniha poukazuje na nespoľahlivosť anekdot a epizód pochybného pôvodu, nehanebne ich obsahuje. Mnohé z nich sú navyše veľmi zábavné.

Spôľahlivosť takmer všetkých antických literárnych prameňov je však do istej miery pochybná. Zatiaľ čo archeologické artefakty možno datovať, usporadúvať a vedecky analyzovať s cieľom priniesť viac-menej objektívne dôkazy (aj keď zafarbené vlastnou interpretáciou), písomné pramene sú vo svojej podstate subjektívne a ich náhodné zachovanie niekedy dvojnásobne sťažuje posúdenie ich skutočného významu. To, že si ďalšie generácie cenili Herodotove a Thukydidove *Dejiny* (podobne ako *Ilias* a *Odysea*) a dovoľovali, aby ovplyvňovali ich pohľad na minulosť, ešte nezaručuje ich spoľahlivosť. Mnohé ďalšie diela v súčasnosti existujú len v dráždivých fragmentoch, bez pôvodného kontextu, čo ešte viac sťažuje posúdenie ich spoľahlivosti. Často sa ako citáty zjavujú v dielach neskorších historikov a komentátorov, ktorých úsudok (a pravdovravnosť) treba spochybňovať. Za bernú mincu nemožno pokladať ani dôkazy v podobe nápisov. Prifarbovanie reality nie je moderný jav – pamätník môže mať propagandistický charakter, zatiaľ čo súkromné listy (či už originály uchované v egyptskom piesku, alebo dokumenty, ktoré starostlivo skrývali a odovzdávali, no v konečnom dôsledku majú pochybný pôvod, napríklad

Platónove listy) odhaľujú iba také verzie osobných právd, aké za vhodné pre iných považovali ich autori.

Zároveň si však ustavične musíme pripomínať, že grécka literatúra do značnej miery rozpráva iba polovicu akéhokoľvek možného príbehu – drvivú väčšinu totiž napísali muži. Vzhľadom na to a na androcentrický charakter gréckej spoločnosti ako celku sa staroveká grécka historiografia a životopisectvo z veľkej časti sústreďovali na životy mužov. Keďže náš výber biografíí výrazne čerpá z literárnych prameňov, nevyhnutne sa to musí prejavíť. Pokiaľ ide o dve ženy, ktoré sme doň zahrnuli (Sapfó a Aspasiu, hoci tieto dejiny sú pretkané životmi mnohých iných žien), svedectvá, ktoré máme k dispozícii, sú také skreslené, že to, čo zostane po odstránení výmyslov či klebiet, pripomína skôr zlomenú sochársku formu po vytiahnutí bronzu. Môžeme sledovať zodpovedajúce obrysy sochy, no pevná forma nám uniká. Do istej miery to platí o každom životopise v tejto knihe.

Aby sa dala ľahšie sledovať história a ilustrovať obrovská pestrosť kultúry starovekého Grécka, životy v tomto diele sú usporiadané približne podľa generácií. Každá kapitola sa začína hlavnou biografiou, ktorá obsahuje väčšinu historických informácií potrebných na pochopenie kontextu ďalších, vedľajších životopisov. Hlavné biografie teda poskytujú prehľad gréckych dejín od roku 700 do roku 100 (v chronologickom poradí, kde rovnako ako v texte, pokiaľ to nie je uvedené inak, všetky dátumy platia pred n. l.) a ostatné životopisy dopĺňajú podrobnosti. Biografie však možno čítať aj samostatne a bez ohľadu na poradie. Niektoré udalosti, napríklad bitka pri Maratóne alebo Ipse, sa spomínajú vo viacerých životopisoch, ale vždy, keď je to možné, sa kniha vyhýba opakovaniu a radšej sa usiluje ukázať, prečo určité dianie bolo pre opisovanú osobnosť dôležité.

Keď sa sústredíme na životy veľkých osobností, ukáže sa, ako veľmi boli mnohé z nich prepojené. Vezmite si napríklad

Polykrata zo Samu, ktorý žil v 6. storočí. Vládol ostrovu Samos (na východe Egejského mora), kde Hére postavil obrovský chrám. Jeho lekár Demokedes z Krotónu (v našom širšom rozprávaní zohrá menej významnú úlohu) sa zosobášil s dcérou olympijského boxera **Milóna z Krotónu** v južnom Taliansku. Prostredníctvom svojho priateľa básnika Anakreonta Polykrates udržiaval spojenie s Xanthippom, otcom aténskeho štátnika Perikla. Ten pôsobil ako poručník **Alkibiada**, ktorého flotilu porazil Sparťan **Lysandros**. Toho (začiatkom 4. storočia) uctievali ako boha na Same, kde Hérin sviatok (slávili ho v dnes váženom chráme Polykrata) premenovali na Lysandreiu. Či už sa vám to páči, alebo nie, staroveký svet formovala jeho elita a v celej knihe nájdete veľa takýchto súvislostí.

Pred životopismi 50 osobností alebo po nich sa nachádzajú krátke kapitoly dotýkajúce sa obdobia, ktoré sa v biografických preberajú. Zaoberajú sa aj dvoma významnými témami, ktoré sú pre túto knihu nesmierne dôležité: rozvojom historiografie a životopisectva. Starovekí Gréci sa stali priekopníkmi oboch odborov a keby sme vyhlásili, že rozvoj povedomia o nich prispel k spôsobu, akým mnohí Gréci viedli svoj život a formovali svoje dejiny, prehánali by sme iba nepatrne.

Pravdaže, osobnosti, ktorými sa zaoberá táto kniha, nežili vo vákuu. Na uliciach a trhoch od Byzantionu až po Syrakúzy a Alexandriu do nich strkalo nespočetné množstvo iných ľudí, ktorí zdanlivo nemali hlas, no ako *hopliti* v ťažkej zbroji zápasili v bojovej línii, privádzali na svet deti, dohadovali sa na nábreví, ťahali siete, z ktorých kvapkala voda, pestovali kvety na girlandy alebo ťažko pracovali v baniach, továrňach a na poliach, aby pomohli formovať staroveký grécky svet. Hoci nedokážeme vystopovať život každého z nich, nemali by sme na nich zabúdať, pretože bez nich sa nemohlo udiať nič z toho, čo sa stalo.

1. kapitola

O bohoch a hérooch

Počas bitky pri Maratóne v roku 490 aténsky hoplita Epizelos, ktorého v zástupe štítov a kopijí postriekala krv, zažil zázrak. Zbadal, ako sa naňho rúti obrovský ťažkoodenec s dlhou bradou a chystá sa zaútočiť. V poslednej chvíli čepel nepriateľa zmenila smer a Epizelos zostal ušetrený, celkom však oslepol. Obor, ktorého zazrel, bol totiž poloboh (alebo to tak aspoň hoplita neskôr tvrdil) a na bohov sa nikto nesmie dívať beztrestne.

Tento pohľad na život, ktorý nikomu inému neutkvel v pamäti, zaznamenal **Herodotos**, ktorého opis vojen medzi Gréckom a Perziou sa pokladá za prvé dielo západnej historiografie. Herodotos pochádzal z Halikarnassu, ležiaceho na západnom pobreží Malej Ázie (dnešného Turecka), a pôsobil v polovici 5. storočia. Keď robil výskum (*historiai*) príčin a dôsledkov vpádov Perzie do pevninského Grécka v rokoch 490 a 480/479, veľa cestoval a zhováral sa s každým od egyptských kňazov cez iónskych prieskumníkov až po aténske vojnové veterány, ako bol Epizelos.

Herodotov svetonázor mal pevné korene v dobových systémoch presvedčení. Rovnako ako Epizelos aj on veril v božské zásahy. Až koncom 5. storočia Aténčan **Thukydides** vo svojom racionalizujúcom opise peloponézskej vojny predložil dejiny usilujúce sa pochopiť minulosť a súčasnosť, ktoré boli zbavené nadprirodzena a odohrávali sa na čisto ľudskej úrovni. Uvedomoval si, že sa pokúša o čosi revolučné, a poznamenal: „Väčšina ľudí prijíma tradície vrátane tých, ktoré sa týkajú ich vlastnej krajiny, tak, ako ich počúva, bez akéhokoľvek kritického hodnotenia.“

Pre rané, predliterárne grécke spoločnosti, ktoré existovali dvesto rokov pred Epizelovým narodením, tieto tradície – hoci ich nikto nepreskúmal – predstavovali vzácne spojenie s tým, čo by sme (na rozdiel od nich) nazvali ich dejinami. Neexistovalo veľa dôvodov s výnimkou prípadov, keď minulosť zasahovala do prítomnosti (napríklad v súvislosti s dedičstvom alebo vlastníctvom pôdy), prečo by sa ľudia mali venovať kritickému hodnoteniu alebo sa priveľmi trápiť presnosťou príbehov, ktoré si zapamätali od predchádzajúcich generácií, najmä keď prikrášlenie či fantázia mohli dodať rozprávaniu zábavnejší charakter. Nedostatok overiteľného materiálu však Grékom nebránil v tom, aby si vytvárali tradície, ktoré siahali prekvapujúco ďaleko do minulosti, a aby si na ich základe budovali kultúrnu identitu.

Dnes prevláda všeobecná zhoda, že vnímanie dejín vlastnej rodiny u väčšiny ľudí zahŕňa najviac tri (možno štyri) generácie a zakladá sa na príbehoch, ktoré si vypočuli od starých rodičov a ktorých podrobnosti sú smerom do minulosti čoraz rozmazanejšie. V prípade starovekých Grékov rozprávanie príbehov znamenalo, že tieto nejasné spomienky pretrvávajú po mnoho stáročí. V čase Epizelovej smrti v druhej polovici 6. storočia teda ľudia už dôverne poznali príbehy, ktoré sa

odohrali v spoločnosti spred šiestich storočí. Táto skutočnosť je dnes potvrdená archeologickými dôkazmi. Pokiaľ ide o najstaršie príbehy tohto typu, v ktorých vystupujú postavy ako Herakles, Tézus a Iasón, možno si predstaviť, že sa udiali približne v 13. storočí, zatiaľ čo trójska vojna, ktorú Herodotos a Thukydides pokladali za historickú, sa tradične datuje do začiatku 12. storočia. Polyhistor Eratosthenes z Kyrény zaznačil vyplienenie Tróje do roku 1184.

Ústne odovzdávaná poézia rozprávala o tom, ako sa aristokratické grécke spoločnosti pod vedením kráľa Agamemnóna z Mykén zjednotili, aby priviedli naspäť rozmarnú Helenu, ktorá opustila spartský domov, lebo ju zlákal život s trójskym princom Paridom (nom. Paris). Dnes si uvedomujeme, že značná časť príbehu patrí do mytológie, no v sedemdesiatych rokoch 19. storočia n. l., teda pomerne nedávno, sa nemecký archeológ Heinrich Schliemann (1822 – 1890) v Tróji a Mykénach pustil do vykopávok. Priviedla ho k tomu vášeň. Chcel dokázať, že legendy sú pravdivé. Bol presvedčený, že postavy z eposov naozaj existovali. Vlastníctvo schránky s klenotmi, ktorú našiel v Tróji, slávne pripísal samotnej Helene, a keď v Mykénach odkryl bohaté pohrebisko, gréckemu kráľovi poslal telegram s oznámením: „Pozrel som do tváre Agamemnóna“.

Koncom 19. storočia a začiatkom 20. storočia n. l. výskumníci pri ďalších vykopávkach v náleziskách z neskorej bronzovej doby (asi 1600 – 1100) odhalili ílové tabuľky, ktoré obsahovali záznamy napísané v protogréčtine, a to lineárnym písmom B. Rozlúštili ich až v päťdesiatych rokoch 20. storočia n. l. a odhalili značne štruktúrovanú spoločnosť, ktorá bola posadnutá vedením záznamov a desila sa útokov „národov z mora“. Fyzické dôkazy vypovedali o náhlom páde mykénskej civilizácie v 12. storočí, keď mnohé paláce zničil oheň. O identite morských národov a o tom, či za to niesli zodpovednosť, sa ešte stále

vášnivo diskutuje. Hoci starovekí Gréci písali o dórskejších inváziách (prívaloch sťahovavých bojovníkov, predkov Sparťanov a ich príbuzných), archeológia neposkytuje dôkazy o príchode nových kultúr na pevninské Grécko. Namiesto toho rozpadajú sa spoločnosť v takzvanom temnom období postupne nahradzali aristokratické a do značnej miery poľnohospodárske spoločnosti, ktoré v 6. storočí ešte stále prevládali.

Po páde mykénskej kultúry písanie a vedenie záznamov vymizli, no v polovici 8. storočia bola prijatá abeceda založená na fenickej. Jej vplyv bol priam revolučný. Písanie sa už nepoužívalo iba na vedenie záznamov, ale aj na zachovávanie a skvalitňovanie dovtedy ústne podávanej poézie, ktorá udržiavala zosilnené spomienky na minulosť Grécka. Čoskoro literatúra pomáhala zaplniť priestor, ktorý uvoľnili zabudnutí predkovia, a vytvoril grécku identitu, o čom svedčí prvá epická poézia, pripisovaná Homérovi a Hesiodovi.

Hesiodos a Homér: Zrod bohov a veky ľudstva

Rovnako ako väčšina národov aj Gréci hľadali vysvetlenie prítomnosti v minulosti. Jeden z často zastávaných názorov na ich najstarší pôvod možno nájsť v *Zrode bohov* (*Theogonia*), didaktickým epose z konca 8. storočia, ktorý má iba čosi vyše tisíc veršov a pripisujú ho básnikovi Hesiodovi. O autorovi nie je známe nič viac, len to, čo sa nachádza v samotných textoch. V diele *Práce a dni* (*Erga kai hémerai*), v prieskume obradov civilizácií prostredníctvom poľnohospodárstva, ktoré takisto nesie jeho meno, prijíma úlohu boiótskeho roľníka. Ako zistíme, starovekí „životopisci“ často pokladali takéto literárne zmienky za bernú mincu a ich vinou sa ešte stále bežne akceptuje Hesiodov chudobný pôvod. V skutočnosti však pravdepodobne predstavoval